

УДК 354.31(430)

О.С. ПРОНЕВИЧ, докт. юрид. наук, доц.,
Харківський національний університет внутрішніх справ

ЗАКОНИ ПРО ПОЛІЦІЮ ЗЕМЕЛЬ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРАВА НІМЕЧЧИНИ

***Ключові слова:** поліція, поліцейське право, джерела поліцейського права, поліцейська виконавча служба, органи поліцейського управління, генеральна поліцейсько-правова клаузула, уніфікація поліцейського законодавства, публічний порядок, публічна безпека, доктрина відбиття небезпеки*

Одним з пріоритетних напрямів еволюції сучасних національних правових систем є формування збалансованої правової бази діяльності поліції (міліції) як стрижневого інституту правоохоронної системи, уповноваженого на виконання широкого спектру завдань у сфері публічної безпеки. Специфіка правового регулювання діяльності поліції (міліції) об'єктивно зумовлена множинністю суб'єктів охорони правопорядку, що у першу чергу властиво для федеративних державних утворень, яким іманентно властиве прагнення гармонізувати загальнонаціональні та регіональні інтереси. У цьому відношенні досить показовим і повчальним є німецький досвід розмежування компетенції федерації та земель у поліцейсько-правовій сфері. Хоча Основним законом ФРН від 23.05.1949 р. закріплено пріоритет федерального права над земельним, суб'єкти німецької федерації наділені широкими законодавчими можливостями, оскільки саме землі здійснюють державні повноваження і виконують державні завдання. Німецька правова доктрина ґрунтується на постулаті щодо закріплення поліцейського верховенства федеральних земель. Як наслідок, саме на поліцію земель покладено виконання класичних завдань з охорони публічного порядку та забезпечення публічної безпеки, закріплених у титульних законах про

поліцію. У вітчизняній адміністративно-правовій науці відсутня усталена традиція дослідження німецької поліцейсько-правової теорії та практики. Натомість в умовах триваючої дискусії щодо перспектив виокремлення підгалузі поліцейського права доречним є розгляд доктринального тлумачення законів про поліцію земель як основного джерела поліцейського права Німеччини.

Метою статті є з'ясування ступеню значущості законів про поліцію в ієрархії джерел німецького поліцейського права, виявлення апробованих підходів до визначення правосуб'єктності поліції земель і характеристика механізму гармонізації поліцейського права суб'єктів федерації.

Наукова новизна дослідження полягає у порівнянні законів про поліцію німецьких федеральних земель з урахуванням специфіки генеральної поліцейсько-правової клаузули, виявленні своєрідності тлумачення ключових поліцейсько-правових дефініцій та обґрунтуванні тенденції щодо уніфікації (гармонізації) поліцейського законодавства суб'єктів федерації.

Правовий статус поліції земель урегульовано нормами поліцейського права (нім. – Polizeirecht, Recht der Polizei), яке теоретиками розглядається як «право втручання, що є мірилом правомірності поліцейських заходів» [1, с.3]. Поліцейське право зазвичай пов'язано з правом порядку (Ordnungsrecht) [2] або правом безпеки (Sicherheitsrecht) [3], що загалом охоплюються особливою частиною права управління (Besonderes Verwaltungsrecht) [4]. Поліція у інституційному сенсі є виконавчим органом держави. Одним з постулатів поліцейського права є розмежування суб'єктів поліцейської діяльності більшості федеральних земель на дві категорії, а саме: класичну поліцію як «поліцейську виконавчу службу» (Polizeivollzugsdienst) та органи поліцейського управління (Polizeiverwaltungsbehörden, Verwaltungspolizei, Ordnungsbehörden або Sicherheitsbehörden у Баварії). Відповідно до земельних законів про поліцію поліцейська виконавча служба (що включає охоронну,

кримінальну і водну поліцію, поліцію готовності) визнана ключовим елементом «виконання завдань захисту від небезпек». Натомість органи поліцейського управління охоплюють сукупність органів (інспекцію промислового нагляду, санітарну і пожежну інспекції тощо), що залучаються до виконання завдань захисту від загроз на підставі інших законодавчих актів (не законів про поліцію). Наприклад, відповідно до § 3 Закону Мекленбургу-Верхньої Померанії «Про публічну безпеку та порядок» від 25.03.1998 р. на інституційному рівні вичерпно розмежовано поліцію і органи порядку (управлінську поліцію). Зокрема, до поліції у загальному розумінні віднесено службовців поліцейської виконавчої служби і органи поліцейської виконавчої служби. До органів поліцейського управління належить сукупність державних органів виконавчої влади різного рівня, а саме: міністерства у межах їх сфер відповідальності (земельні органи поліцейського управління), уряди земельних округів (окружні органи поліцейського управління), обер-бургомістри у містах окружного підпорядкування, керівники територіальних служб і бургомістри (місцеві органи поліцейського управління), а також окремі органи земельної влади, на які покладено виконання завдань із захисту від загрози (спеціальні органи поліцейського управління) [5].

Якщо органи поліцейського управління перейняли на себе виконання завдань нагляду за окремими сферами суспільного життя щодо існуючих небезпек, то поліція повинна вживати необхідні невідкладні превентивні заходи. Різницями між цими суб'єктами полягає як у обсягу завдань, так й у способах дії. Поліцейській виконавчій службі властиві риси зовнішньої служби, предметна близькість, націленість на негайне усунення існуючої небезпеки, наявність дискреційних повноважень персоналу та відсутність ознак максимальної формалізації практичної діяльності. Водночас органи поліцейського управління розглядаються виключно як різновид максимально заформалізованої внутрішньої служби, що

здійснює боротьбу з існуючими небезпеками шляхом видання обов'язкових до виконання приписів (розпоряджень, постанов) [6]. З іншого боку, диференціація суб'єктів поліцейської діяльності не є абсолютною, оскільки поліція виконує окремі управлінсько-поліцейські завдання (у галузі внутрішнього управління, забезпечення виконання вимог законів про зброю, про збори тощо), а управлінська поліція зазвичай виконує окремі класичні завдання поліції. Наприклад, в багатьох територіальних громадах шляхом залучення населення формуються добровільні поліцейські служби, які поряд з місцевими підрозділами поліції виконують завдання з охорони публічного порядку. Останнім часом у деяких німецьких містах (наприклад, у Дармштадті та Франкфурті-на-Майні) навіть створено комунальну (міську) поліцію.

Зазначимо, що виняток у цьому відношенні складають федеральні землі Баден-Вюртемберг, Бремен, Саарланд і Саксонія, де за дотримання принципу єдності поліцейських систем проведено організаційне розмежування між класичною поліцією та управлінською поліцією, однак повну відповідальність за «загальний захист від небезпеки» покладено на «поліцейську виконавчу службу». Наприклад, згідно з п.1 § 1 Закону Саарланду «Про поліцію» від 08.11.1989 р. категорія «поліція» охоплює одночасно поліцейську виконавчу службу і поліцейські органи управління [7].

При опрацюванні законів про поліцію земель законодавці ґрунтуються на постулаті щодо розмежування, з одного боку, компетенції між поліцією та бундесвером і Відомством захисту Конституції, а з іншого боку, розподілу завдань між поліцейською виконавчою службою та органами поліцейського управління. Визначальним у розумінні засад поліцейського права Німеччини є виокремлення двох співіснуючих груп завдань поліції, а саме: запобігання злочинності та боротьби зі злочинністю. Ці завдання реалізуються відповідно у превентивній (профілактичній, попереджувальній) та інтервенційній (санкціонованій кримінально-репресивній, каральній) діяльності.

Генеральна німецька поліцейсько-правова клаузула передбачає, що суспільство першочергово зацікавлено у покладанні на поліцію виконання таких стратегічних завдань: захисту від небезпеки для окремих осіб і суспільства у цілому (превентивними і репресивними методами); захисту приватних прав (у випадках, якщо своєчасний судовий захист неможливий, або якщо без поліцейського втручання реалізація права ускладнюється або унеможливується); переслідування злочинів та адміністративних правопорушень у взаємодії з прокуратурою; допомоги, що надається поліцією при виконанні судового рішення або вироку (завдання щодо надання допомоги іншим органам державної влади закріплено у федеральних законах «Про іноземців», «Про військовий обов'язок», «Про пожежну охорону», Цивільно-процесуальному кодексі тощо).

Кожна федеральна земля у законі про поліцію окреслює компетенцію поліції та її репресивні повноваження при захисті від загрози для публічної безпеки та публічного порядку. З іншого боку, компетенція поліції та її репресивні повноваження у сфері кримінального переслідування уніфіковано нормами Кримінально-процесуального кодексу ФРН, що є чинним для усіх суб'єктів федерації. Крім того, згідно з § 152 федерального Закону «Про судоустрій» службовці поліції наділені статусом «допоміжних чиновників» прокуратури у переслідуванні злочинців і розслідуванні злочинів. Федеральним Кримінально-процесуальним кодексом окремим категоріям персоналу поліції надано повноваження участі у виконанні завдань репресивного характеру.

У німецькому праві ствердилася тенденція уніфікації (гармонізації) поліцейського законодавства суб'єктів федерації. Це завдання було вирішено шляхом ухвали факультативного «Взірцевого проекту єдиного закону про поліцію федерації і земель», де узагальнено визначено правовий статус поліції. Згідно з § 1-1a «Взірцевого проекту єдиного закону про поліцію федерації і земель» типові завдання поліції узагальнено визначено таким чином: відбиття небезпеки для публічної без-

пеки і публічного порядку, попередження (профілактика) злочинів, здійснення кримінального переслідування; захист особистих прав; негайне інформування інших органів влади про «усі події, знання про які має виключне значення для виконання ними визначених законодавством завдань»; надання допомоги іншим органам державної влади при виконанні рішень (приписів); виконання інших завдань, покладених на поліцію відповідно до чинного законодавства [8, с.114].

В аналізованому документі вичерпно сформульовано основоположний принцип співрозмірності (пропорційності) вжиття поліцією заходів при здійсненні поліцейської діяльності, суть якого полягає у наступному: з кількох можливих і придатних засобів поліція повинна застосовувати той, який потенційно може завдати якнайменшої шкоди окремій особі або суспільству у цілому; завдані у процесі вжиття поліцейських заходів збитки не можуть перевищувати переваг у разі досягнення передбачуваного результату; вжиття поліцейських заходів допустимо лише до певної межі, – досягнення визначеної мети (результату) або ж усвідомлення неможливості її досягнення на основі аналізу ситуації [8, с.114–115].

Розробка «Взірцевого проекту єдиного закону про поліцію федерації і земель» стала об'єктивним наслідком еволюції німецької поліцейсько-правової доктрини. В аналізованому документі узагальнено визначено німецький національний (загальнодержавний) стандарт організаційно-правового забезпечення діяльності поліції, сформульовано основоположні завдання, повноваження та функції поліції. При визначенні статусу поліції законодавець, з одного боку, спирався на домінуючу у післявоєнний період в західноєвропейських країнах доктрину «відбиття небезпеки». З іншого боку, були враховані й суттєві зрушення у практичній діяльності поліцейських служб, оскільки на той час поліція вже поєднувала виконання негативних завдань (доктрина «відбиття небезпеки») і позитивних (профілактика, превенція правопорушень), тобто турботи про спільне благо.

Сучасне поліцейське законодавство земель і федерації при визначенні правового статусу поліції ґрунтується на концептуальних положеннях «Взірцевого проекту єдиного закону про поліцію федерації і земель».

У переважній більшості законів про поліцію земель не дано чіткого і вичерпного визначення дефініції «поліція», що значно ускладнює аналіз правової природи цього інституту виконавчої влади. У випадках, коли подібне визначення дається, поліція досить абстрактно тлумачиться як «службові підрозділи, що реалізують функції служби виконання рішень у межах федеральної землі» (§ 1 Закону Вільної Держави Баварії «Про завдання і повноваження Баварської державної поліції» від 14.09.1990 р. [9] та § 1 Закону Тюрингії «Про завдання і повноваження поліції» від 04.07.1992 р. [10]), «органи поліції (земельне відомство кримінальної поліції, орган поліції з центральних завдань (Центральна дирекція поліції), поліцейські дирекції), службовці поліції (службовці поліцейської виконавчої служби, які повсякденно або в окремих випадках залучаються до виконання поліцейських завдань) і працівники допоміжної поліції» (п.5–6 § 2 і п.1 § 87 Закону Нижньої Саксонії «Про публічну безпеку та порядок» від 19.01.2005 р. [11]), «органи поліції, земельне відомство кримінальної поліції та визначені рішенням Міністерства внутрішніх справ поліцейські дільниці, а також службовці поліції та працівники допоміжної поліції» (п.9–10 § 3 та § 76 Закону Нижньої Саксонії «Про публічну безпеку та порядок» від 23.09.2003 р. [12]), «земельна поліцейська президія як вищий орган поліції Міністерства внутрішніх справ і спорту та органи поліції (президію поліції, земельне відомство кримінальної поліції, президія поліції готовності, президія техніки, логістики та управління, академія поліції» (п.2–3 § 91 Закону Гессен «Про публічну безпеку та управління» від 14.01.2005 р. [13] «поліція є президентом поліції у Берліні» (п.1 § 5 Загального закону Берліна «Про захист публічної безпеки та порядку у Берліні») [14].

Отже, уніфіковане визначення поняття «поліція» у поліцейському законодавстві німецьких федеральних земель відсутнє, оскільки ця категорія водночас може охоплювати як сукупність суб'єктів поліцейської діяльності, так й виключно уніформовану поліцію. Вищенаведені підходи до артикуляції поняття засвідчують, що поліція розглядається переважно у інституційному сенсі, тобто як органи та посадові особи, які практично реалізують виконавчо-поліцейські функції. Водночас законодавці прагнули підкреслити матеріальну складову поліції як пов'язану із застосуванням примусу особливу державну управлінську та виконавчу діяльність у сфері усунення існуючих небезпек (загроз) для публічної безпеки і порядку, а також функціональну, – реалізацію державних функцій охорони (поновлення) публічного порядку та безпеки від існуючих загроз, захисту особистості, суспільства і держави від насилля та інших протиправних посягань.

Поліцейське право федеральних земель еволюціонує у рамках генеральної поліцейсько-правової клаузули, що ґрунтується на § 14 Закону Пруссії «Про поліцейське управління» від 1931 р., де, зокрема, було зазначено: «Органи поліції повинні у рамках чинного закону вживати на власний розсуд заходи з метою захисту суспільства у цілому та окремих осіб від небезпеки, що загрожує публічній безпеці і порядку» [15]. Подібне тлумачення генеральної клаузули закріплено, наприклад, у § 1 «Загальні положення» чинного закону Баден-Вюртемберга «Про поліцію», де підкреслюється, що «завданням поліції є захист спільноти та окремих осіб від небезпеки, що загрожує публічній безпеці або порядку, та усунення загроз для публічної безпеки або порядку... Вона повинна гарантувати конституційний порядок та безперешкодну реалізацію громадянських прав». У § 3 «Поліцейські заходи» цього закону визначено: «Поліція повинна відповідно до приписів права при виконанні своїх завдань вживати таких заходів, які визнаються необхідними на основі вільного розсуду, наданого відповідно до службово-

го обов'язку» [16]. Отже, дискреційні повноваження визнано фундаментальною засадою діяльності поліції.

Порівняльний аналіз законів про поліцію земель дає можливість виокремити основні завдання поліції як «поліцейської виконавчої служби»:

- розпізнання і відбиття загальної або окремих небезпек (загроз) для публічної безпеки та порядку, а також поновлення порушеного порядку у відповідності до вимог закону, створення умов для безперешкодної реалізації конституційних прав (поліція наділена дискреційними повноваженнями діяти на власний розсуд у крайніх випадках захисту від загрози для публічної безпеки і порядку, однак вжиті невідкладні заходи повинні бути узгодженими з вимогами законодавства і соціальною місією служби);

- профілактика кримінально каранних діянь («превентивна боротьба зі злочинами» [17]);

- надання допомоги іншим органам державної влади у передбачених законами про поліцію випадках (у першу чергу органам поліцейського управління, якщо вони неспроможні взагалі або нездатні вчасно усунути існуючу небезпеку. Наприклад, у § 3 Закону «Про захист публічної безпеки та порядку у Берліні» прямо передбачена необхідність надання допомоги службі пожежної безпеки [18]);

- захист особистих прав (виконання цього завдання поліцією допускається лише за відсутності можливості своєчасного судового захисту порушених прав або ж якщо без допомоги поліції реалізація особистих прав була б неможлива чи суттєво ускладнена);

- надання допомоги населенню («підтримання тісних соціальних зв'язків» [19]);

- виконання інших завдань, які покладаються на поліцію «іншими правовими приписами» [20] (першочергово йдеться про передбачені федеральним законодавством завдання у кримінально-поліцейській сфері).

При визначенні сутності завдань поліції основоположними правовими категоріями є «небезпека», «публічна безпека» та «публічний порядок».

Дефініція «небезпека» визначається як стан існування реальної загрози, коли у конкретних випадках існує достатня ймовірність того, що найближчим часом буде завдано шкоди публічній безпеці або публічному порядку. У свою чергу, реальна небезпека тлумачиться як стан речей, коли загрозна для безпеки подія уже розпочалася або триває, або найближчим часом ймовірно станеться. Стан значної небезпеки означає існування небезпеки для базових правових благ, а саме: життя, здоров'я або свободи особи, істотних майнових цінностей або цілісності держави.

Поняття «публічна безпека» і «публічний порядок» є ключовими категоріями поліцейського права. Публічна безпека визнається як благо, що охоплює недоторканий стан матеріального правопорядку, суб'єктивних прав і правових цінностей (благ) окремих осіб, державних установ і закладів або окремих носіїв влади суверенної держави [21, с.284–285]. Під охоронюваним благом публічної безпеки необхідно розуміти захист держави та її органів, захист правових благ окремих осіб («індивідуальних правових благ громадян») і «захист загального писаного правопорядку» (це положення тлумачиться таким чином: «якщо порушується будь-яка норма писаного права, то водночас це є порушенням публічної безпеки, що потребує втручання поліції») [1, с.3]. Натомість публічний порядок є сукупністю існуючих у рамках конституційного порядку неписаних правил поведінки осіб у публічних місцях, що ґрунтуються на домінуючих соціальних та етичних поглядах, дотримання яких є необхідною передумовою упорядкованого громадянського співіснування. Порушення публічного порядку завжди стається тоді, коли значною мірою завдано шкоди уявленням більшості людей щодо норм поведінки та моралі [22, с.64–65].

Законами про поліцію земель допускається можливість обмеження поліцією окремих конституційних прав громадян у контексті реалізації державної «ліцензії на примус» [23, с.117–118], а саме: права на життя і особисту недоторканність (п.2 ст.2 Основного закону

ФРН); права на свободу особистості (п.2 ст.2 Основного закону); права на непорушність таємниці листування, поштових відправлень і телефонного спілкування (п.1 ст.10 Основного закону); права на недоторканність житла (п.1 ст.10 Основного закону); права на вільне пересування (ст.11 Основного закону [24, с.153–230]); права власності (ст.14 Основного закону); права на захист особистих даних.

Для відбиття існуючої небезпеки для публічної безпеки та порядку поліція уповноважена вживати широкий спектр передбачених законодавством превентивних заходів. Зокрема, обґрунтовано необхідність віднесення до повноважень поліції збору даних, встановлення особи, вжиття заходів кримінальної реєстрації, акумулювання і використання даних, взяття під варту, застосування заходів безпосереднього примусу.

У законах про поліцію наголошується, що поліція може, якщо це необхідно для відбиття небезпеки або виконання передбачених законом завдань, отримувати персональні дані від осіб, які своїми діями створюють небезпеку, а також постраждалих і безпорадних осіб, їх родичів, законних представників або довірених осіб, осіб, які піддавалися небезпеці, свідків та інших категорій осіб, які є джерелом інформації про подію. З метою запобігання вчиненню злочинів (за наявності фактичних доказів) поліція уповноважена також здійснювати дізнання стосовно осіб, які підозрюються у підготовці злочину, осіб, які потенційно можуть стати жертвами злочину, свідків, інших категорій осіб, які можуть надати необхідну інформацію.

Особливо підкреслюється необхідність надання поліції права здійснення кримінальної реєстрації у випадках, якщо: ідентифікація особи іншим чином неможлива або поєднана із суттєвими складнощами; існує необхідність вжиття превентивних заходів, оскільки особа підозрюється у вчиненні кримінально караного діяння. До категорії заходів, пов'язаних з кримінальною реєстрацією, віднесено: зняття відбитків пальців і долоні; фотографування; опис зовнішності особи; антропометричні виміри тощо.

Використання персональних даних, отриманих поліцією при проведенні заходів з виявлення, припинення і розслідування злочинів, допускається при здійсненні боротьби з кримінальною злочинністю, у статистичних цілях, для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу галузевих служб поліції. Водночас зазначено, що персональні дані можуть передаватися іншим службами поліції, органам державної влади та публічним установам виключно для виконання завдань поліції, реалізації загальної функції захисту від небезпеки, запобігання і усунення суттєвої шкоди для спільного блага або важливих інтересів.

Поліція уповноважується на взяття особи під варту у таких випадках: з метою усунення загрози здоров'ю та життю особи (особливо якщо вона перебуває у безпорадному стані або ж ситуації, коли унеможливлено її вільне волевиявлення); для запобігання вчиненню злочину або продовження злочину чи адміністративного правопорушення. Допускається також утримання під вартою таких категорій осіб: неповнолітніх, які уникають нагляду піклувальників з метою їх подальшої передачі піклувальникам або до державної служби по роботі з неповнолітніми; осіб, які втекли з місць позбавлення волі.

Поліція має надавати допомогу за зверненням інших органів влади у випадках, коли існує висока ймовірність застосування безпосереднього примусу, а інші органи влади не мають для цього достатніх можливостей або взагалі позбавлені таких повноважень. У разі надання допомоги поліція несе відповідальність лише за спосіб виконання службових чинностей.

Резюмуючи, зазначимо, що у законодавстві про поліцію Німеччини на земельному рівні відсутня традиція закріплення вичерпного переліку видів нормативно-правових актів, які регулюють діяльність поліції як органу виконавчої влади. Натомість проблема джерел вирішується на рівні догм поліцейського права. Закони як найважливіший вид джерел поліцейського права визначають нормативно-

правові засади поліцейської діяльності як специфічного виду державно-управлінської діяльності, а також правовий статус органів поліції. Специфіка німецького поліцейського законодавства є полягає у наявності Взірцевого проекту єдиного закону про поліцію федерації і земель, який фактично виконує функцію повнотекстового внутрідержавного модельного закону. Модельний закон є інструментом гармонізації та уніфікації поліцейського законодавства суб'єктів німецької федерації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hoffman F. Polizeirecht Baden-Württemberg. – Freiburg : Repetitorium Hofmann, 2009. – 36 s.
2. Götz V. Allgemeines Polizei- und Ordnungsrecht. Ein Studienbuch. 14., neu bearb. Aufl. / V. Götz. – München : Beck, 2008. – 230 s.
3. Scholz/Decker. Bayerisches Sicherheits- und Polizeirecht. 7. Aufl. / Scholz/Decker. – München : Verlag Vahlen, 1994. – 299 s.
4. Steiner U. Besonderes Verwaltungsrecht / U. Steiner. – Heidelberg : Verlag C. F. Müller, 1992. – S. 161–350.
5. Gesetz über die öffentliche Sicherheit und Ordnung in Mecklenburg-Vorpommern (Sicherheits- und Ordnungsgesetz – SOG M-V) vom 25. März 1998 // Gesetz – und Verordnungsblatt. – 1998. – S. 335.
6. Allgemein Verwaltungsgesetz für das Land Land Schleswig-Holstein (Landesverwaltungsgesetz – LVwG) vom 2. Juni 1992 // Gesetz – und Verordnungsblatt. – 1992. – S. 243, 534.
7. Saarländisches Polizeigesetz (SPoIG) vom 8. November 1989 in der Fassung des Bekanntmachung vom 26. März 2001 // Amtsblatt. – 2001. – S. 1074;
8. Musterentwurf eines einheitlichen Polizeigesetzes des Bundes und Länder // Gallwas H.-U. Polizei und Bürger. Rechtsfragen zu polizeilichem Handeln / H.-U. Gallwas. – München, 1993. – S. 112–143.
9. Gesetz über die Aufgaben und Befugnisse der Bayerischen Staatlichen Polizei (Polizeiaufgabengesetz – PAG) vom 14. September 1990 // Gesetz – und Verordnungsblatt. – 1990. – S. 397.
10. Thüringer Gesetz über die Aufgaben und Befugnisse der Polizei (Polizeiaufgabengesetz – PAG) vom 4. Juni 1992 // Gesetz – und Verordnungsblatt. – 1992. – S. 199.
11. Niedersächsisches Gesetz über öffentliche Sicherheit und Ordnung (Nds. SOG) vom 19. Januar 2005 // Nds. Gesetz – und Verordnungsblatt. – Nr. 2. – 2005. – S. 9.
12. Gesetz über öffentliche Sicherheit und Ordnung des Landes Sachsen-Anhalt 2003 (SOG LSA) vom 23. September // Gesetz – und Verordnungsblatt LSA. – 2003. – S. 214.
13. Hessisches Gesetz über die öffentliche Sicherheit und Ordnung (HSOG) vom 14. Januar 2005 // Gesetz – und Verordnungsblatt I. – 2005. – S. 14.
14. Allgemeines Gesetz zum Schutz der öffentlichen Sicherheit und Ordnung in Berlin (Allgemeines Sicherheits- und Ordnungsgesetz – ASOG Bln) vom 11. Oktober 2006 // Gesetz – und Verordnungsblatt LSA. – 2003. – S. 214;
15. Preußisches Polizeiverwaltungsgesetz (Preuß. PVG) vom 01 Juni 1931 // PrGS. – 1931. – S. 77.
16. Polizeigesetz Baden-Württemberg (Polizeigesetz – PolG BW) vom 13. Januar 1992 // Gesetzblatt. – 1992. – S. 1, ber. S. 596.
17. Polizeigesetz des Landes Nordrhein-Westfalen (PolG NRW) vom 25. Juli 2003 // Gesetz – und Verordnungsblatt NRW. – 2003. – Nr. 38. – S. 441.
18. Allgemeines Gesetz zum Schutz der öffentlichen Sicherheit und Ordnung in Berlin (Allgemeines Sicherheits- und Ordnungsgesetz – ASOG Bln) vom 11. Oktober 2006 // Gesetz – und Verordnungsblatt LSA. – 2003. – S. 214.
19. Polizei- und Ordnungsbehördengesetz des Landes Rheinland-Pfalz (POG) vom 10. November 1993 // Gesetz – und Verordnungsblatt. – 1993. – S. 595.
20. Gesetz über die Aufgaben, Befugnisse, Organisation und Zuständigkeit der Polizei im Land Brandenburg (Brandenburgisches Polizeigesetz – BbgPolG) vom 19. März 1996 //

Gesetz – und Verordnungsblatt. – 1996. – Nr. 7. – S. 74.

21. Rupprecht R. Polizei-Lexikon / mit betr. vom Robert Altmann / R. Rupprecht. – Heidelberg : Kriminalistik-Verlag, 1986.

22. Knappe M., Allgemeine Polizei – und Ordnungsrecht für Berlin. Kommentar für Ausbildung und Praxis / U. Kiworr. – Berlin : Verlag Deutscher Polizeiliteratur, 2009.

23. Prätorius R. Die Polizei als Organisation mit Gewaltlizenz Möglichkeiten und Grenzen der Kontrolle / R. Prätorius // Kriminalistik. – 2001. – № 2. – S. 117–118.

24. Основной закон Федеративной Республики Германии : от 23.05.1949 г. // Конституции зарубежных государств : учеб. пособие. – 2-е изд., исправ. и доп. – М. : Изд-во БЕК, 1997. – С. 153–230.

Проневич О. С. Закони про поліцію земель як основне джерело поліцейського права Німеччини / О. С. Проневич // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 808–815 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12procppn.pdf>

З'ясовано ступінь значущості титульних законів про поліцію в ієрархії джерел німецького поліцейського права, виявлено апробовані підходи до визначення правосуб'єктності поліції земель і охарактеризовано механізм гармонізації поліцейського права суб'єктів федерації.

Проневич А.С. Законы о полиции земель как основной источник полицейского права Германии

Определена степень значимости титульных законов о полиции в иерархии источников немецкого полицейского права, выявлены апробированные подходы к определению правосубъектности полиции земель и охарактеризован механизм гармонизации полицейского права субъектов федерации.

Pronevich A.S. Laws on Police of Lands as Key Source of the Police Right of Germany

The author of the article ascertains the level of importance of the basic police laws in the hierarchy of the German police law reveals the approved approaches to the definition of the legal personality of the land police and describes the mechanism of harmonization of the police law of the federated states.